

6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. - режим доступу: [http // www. minfin . gov . ua /](http://www.minfin.gov.ua/).

7. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку и торгівлі України [Електронний ресурс]. - режим доступу: [http // www . me . gov . ua /](http://www.me.gov.ua/).

8. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - режим доступу: [http // www . ukrstat . gov . ua /](http://www.ukrstat.gov.ua/).

9. Сиденко В.Р. Глобализация и экономическое развитие. Т. 1 [Текст] / В.Р. Сиденко. - К.: Фенікс, 2008. – 276 с.

10. Соціально-економічний стан України : наслідки для народу та держави : національна доповідь [Текст] / заг. ред. В. М. Гей ця. - К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.

11. Статистичний збірник Україна у цифрах 2015 – К., 2016. – 237 с.

УДК 338.27

МАКРОЕКОНОМІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ І ПЛАНУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД

Щербіна В.В., аспірант (УДФСУ)

У статті розкрито особливості системного підходу до макроекономічного прогнозування і планування як складової формування доходів бюджету. Досліджено змістовне наповнення терміну «планування» та «прогнозування» як частини управлінського процесу. Проаналізовано погляди вчених на інтеграцію прогнозування і планування, систематизовано спільні та відмінні властивості прогнозування і планування. Складено модель управління формуванням доходів бюджету України.

Ключові слова: прогнозування, планування, макроекономічне планування і прогнозування, концепція управління, формування доходів бюджету.

МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПРОГНОЗИРОВАНИЕ И ПЛАНИРОВАНИЕ ДОХОДОВ БЮДЖЕТА: СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД

Щербина В.В., аспирант (УДФСУ)

В статье раскрыты особенности системного подхода к макроэкономическому прогнозированию и планированию как составляющей формирования доходов бюджета. Исследовано содержательное наполнение термина «планирование» и «прогнозирование» как части управленческого процесса. Проанализированы взгляды ученых на интеграцию прогнозирования и планирования, систематизированы общие и отличительные свойства прогнозирования и планирования. Составлена модель управления формированием доходов бюджета Украины.

Ключевые слова: прогнозирование, планирование, макроэкономическое планирование и прогнозирование, концепция управления, формирования доходов бюджета.

MACROECONOMIC FORECASTING AND PLANNING BUDGET REVENUES: SYSTEMATIC APPROACH

*Shcherbina V.V., a graduate student
(University of the State Fiscal Service University)*

The article describes the features of system approach to macroeconomic forecasting and planning as a component of income budget. Investigated the substance of the term «planning» and «prediction» as part of the management process. Scientists analyzed the views on the integration of forecasting and planning, systematized common and distinctive features of forecasting and planning. Compiled management model the formation of budget revenues Ukraine. In this article, four scientific approaches to the interpretation of the content of the concept of "prediction". The term "macro-economic forecasting revenues" considered in its narrow and wide format. Exploring the nature of the concepts of "macroeconomic forecasting revenues" and "macroeconomic planning budget revenues", defined their management focus and therefore belong to the management process. "Macroeconomic forecasting revenues" and "macroeconomic planning budget revenues" are analyzed from the perspective of systemic and targeted approaches to control the formation of budget revenues. Defined logic integration of forecasting and planning in the works of scientists. Author researchers identified three approaches: a study predicting the planning phase; understanding of planning as an element of forecasting; unity forecasting and planning as a single process.

Keywords: *forecasting, planning, macroeconomic planning and forecasting, management concept, the formation of budget revenues.*

Постановка проблеми. Однією з основних проблем неефективності командно-адміністративного впливу на економіку України до проголошення її незалежності був недостатній розвиток та практичне застосування прогностичної функції управління. У свою чергу, розвиток ринкових відносин, який відбувся на основі застосування зарубіжного досвіду, на рівні макроекономічного державного менеджменту акцентував увагу на ймовірнісних аспектах природи економіки, що обґрунтувало необхідність ефективного застосування прогнозування в управлінській діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності та природи прогнозування та планування приділяло увагу велика кількість вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед них: Соловйова Н.І., Сирібрянська Ю.В., Проказа Т. В., Семенюк З. І., Уічерн

Д. У., Ханк Д. Е., Райте А. Дж, Юрій С. І., Акофф Р., Андрущенко В. Л., Борисевич В.І., Микитюк І. С., Савчук С. В., Снайдер Н. та інші.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Однак, інтерес науковців та практиків до прогностичної функції менеджменту реалізовувався у контексті пізнання самого прогнозування як процесу і, разом з тим, недостатня увага приділялась дослідженню його зв'язку з плануванням.

Метою статті є дослідження прогнозування та планування з позиції системного підходу. Для цього необхідно розкрити змістовне наповнення понять «прогнозування» та «планування» у контексті розкриття сутності макроекономічного прогнозування і планування як складової формування доходів бюджету.

Виклад основного матеріалу дослідження. Динамічні зміни в

теоретичному обґрунтуванні практики державного регулювання економіки спричинили перехід від командно-адміністративного макроекономічного управління (в основу якого було покладено планування) до менеджменту на основі ринкових відносин (провідну роль в якому відіграє прогнозування). При цьому у процесі трансформації національної економіки був допущений суттєвий прорахунок: адаптація зарубіжного досвіду провідних країн світу у практику державного регулювання економікою України відбулася без належного врахування позитивного вітчизняного досвіду.

Критичний аналіз поглядів вчених на визначення сутності прогнозування дозволив їх структурувати, виділивши при цьому чотири підходи науковців до трактування змістовного наповнення поняття «прогнозування».

Науковці, які підтримують перший підхід, акцентують увагу, трактуючи поняття «прогнозування», на обґрунтованості (науковості) процесу прогнозування. Логіка цього підходу полягає у чіткому розумінні, що прогнозування потребує усвідомлення причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей, які здійснюють вплив на об'єкт управління, поведінку якого планується передбачити.

Другий підхід базується на ідентифікації прогнозування як управлінської системи. Виходячи з цього, треба розуміти, що прогнозування, як і будь-яка система управління, має структуру, до якої входять суб'єкт і об'єкт управління, концепція управління (яка реалізується у вигляді впливу на об'єкт) та зворотній зв'язок.

Третій підхід ґрунтується на розумінні прогнозування як процесу. Його особливість полягає у поєднанні двох складових: динамічності (руху в часі) та управлінського аспекту (у контексті наявності суб'єкта, об'єкта та мети).

Згідно четвертого підходу особливу увагу науковці звертають на те, що прогнозування спрямоване на передбачення поведінки об'єкта управління у майбутньому. Саме орієнтація в часі на майбутнє обумовлює ймовірнісний характер результатів прогнозування.

Узагальнивши викладене вище, вважаємо за необхідне виділити два трактування терміну «прогнозування» (у вузькому та широкому розумінні). У вузькому значенні під прогнозуванням пропонуємо розуміти процес передбачення майбутніх можливих сценаріїв поведінки об'єкта управління на основі відомих причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей. У широкому розумінні прогнозування – це система, яка формує передумови та забезпечує практичну реалізацію передбачення майбутніх можливих сценаріїв поведінки об'єкта управління на основі відомих причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей.

Основними характеристиками прогнозування у формуванні доходів бюджету є: макроекономічний рівень, зв'язок з бюджетом, об'єктом прогнозування є доходи бюджету, суб'єктом прогнозування – держава.

Дослідження наукової літератури та нормативно-правової бази з метою ідентифікації семантики прогнозування у формуванні доходів бюджету в контексті окреслених вище характеристик дозволило виявити такі поняття як: «бюджетне прогнозування», «державне прогнозування», «національне прогнозування», «економічне прогнозування», «макроекономічне прогнозування» [1; 2; 3;4;5].

Аналіз та теоретичне узагальнення поглядів вітчизняних науковців визначають, що найточнішими термінами, які описують процес прогнозування доходів бюджету країни є «бюджетне прогнозування доходів бюджету», «макроекономічне прогнозування доходів

бюджету» та «державне прогнозування доходів бюджету країни». Будучи в цілому синонімами, ці терміни все-таки дещо по різному зосереджують увагу на процесі прогнозування у формуванні доходів бюджету країни. Перший – зосереджує увагу на бюджетуванні (не акцентуючи при цьому уваги на макроекономічному рівні). Другий – робить акцент на макроекономічному рівні прогнозування. А третій – на тому, що суб'єктом прогнозування є держава. Варто зазначити, що у наукових колах існують пропозиції щодо створення ситуаційного центру [6], який би здійснював прогнозування, а відповідно до цього суб'єктом макроекономічного прогнозування може виступати не лише держава.

Враховуючи, що для нашого дослідження важливішим є макроекономічний аспект прогнозування, вбачаємо за логічне використовувати термін «макроекономічне прогнозування доходів бюджету», розуміючи його у вузькому та широкому форматі.

У вузькому значенні під «макроекономічним прогнозуванням доходів бюджету» пропонуємо розуміти процес передбачення майбутніх можливих сценаріїв поведінки доходів бюджету держави на основі відомих причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей. У широкому ж розумінні «макроекономічне прогнозування доходів бюджету» – це система, яка формує передумови та забезпечує практичну реалізацію передбачення майбутніх можливих сценаріїв поведінки доходів бюджету держави на основі відомих причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей.

Поряд з осмисленням сутності прогнозування науковці постійно досліджували змістовне наповнення терміну «планування». Кожен з них звертав свою увагу на трактування сутності терміну «планування». Проте їх погляди мають відмінності і

підпорядковані реалізації мети, яку вони ставили у власних дослідженнях. Що ж стосується єдності підходу до розуміння дефініції «планування», то можна з впевненістю стверджувати, що на сьогоднішній день вона не прослідковується.

Аналіз поглядів вчених на трактування сутності поняття «планування» дозволив виділити три підходи. Згідно першого підходу, увага вчених акцентується на ідентифікації кількісних параметрів планових показників. Другий підхід передбачає крім визначення цілей у розрізі контрольних показників, ще й розробку заходів щодо їх досягнення. Відповідно до третього підходу, поряд з визначенням кількісних показників планових цілей та формалізації дій, спрямованих на їх досягнення, планування розглядається як базис для формування інституційного та комунікаційного забезпечення державного регулювання економіки [7; 8; 9; 10; 11; 12].

Кожен із зазначених підходів є важливим. Більш того, їх доцільно розглянути у розрізі двох підходів: процесного та системного. Згідно процесного підходу під плануванням варто розуміти процес визначення цілей та концепції управління (при цьому під «концепцією управління» ми розуміємо ієрархічно упорядковану послідовність дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей, у єдиній системі з управлінськими інституційними та комунікаційними структурами, на які покладено реалізацію цільових функцій управління). З позицій же системного підходу планування – це система, яка формує передумови та забезпечує практичну реалізацію визначення цілей та концепції управління.

З нашої точки зору, найбільш вдалим терміном є «макроекономічне планування доходів бюджету», який ми пропонуємо розглядати у вузькому та широкому розумінні. У вузькому значенні «макроекономічне планування доходів

бюджету» – це процес визначення цілей та концепції управління доходами бюджету держави. У широкому розумінні «макроекономічне планування доходів бюджету» – це система, яка формує передумови та забезпечує практичну реалізацію визначення цілей та концепції управління доходами бюджету держави.

В наведених авторських визначеннях узагальнюється рівень держави (областей та галузей), те, що суб'єктом планування є держава, а також зосереджується увага на тому, що плануванню підлягає макроекономічний процес, а саме формування доходів бюджету країни.

Досліджуючи сутність понять «макроекономічне прогнозування доходів бюджету» та «макроекономічне планування доходів бюджету», ми звернули увагу, що кожне з них має управлінську спрямованість і, відповідно, є частиною управлінського процесу. Виходячи з цього, актуальним постає завдання проаналізувати визначені вище терміни з позиції системного та цільового підходів до управління формуванням доходів бюджету.

Перш за все, зазначимо, що під доходами бюджету ми розуміємо «податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ)» [13].

Відповідно, система управління формуванням доходів бюджету буде мати наступний вигляд (рис. 1).

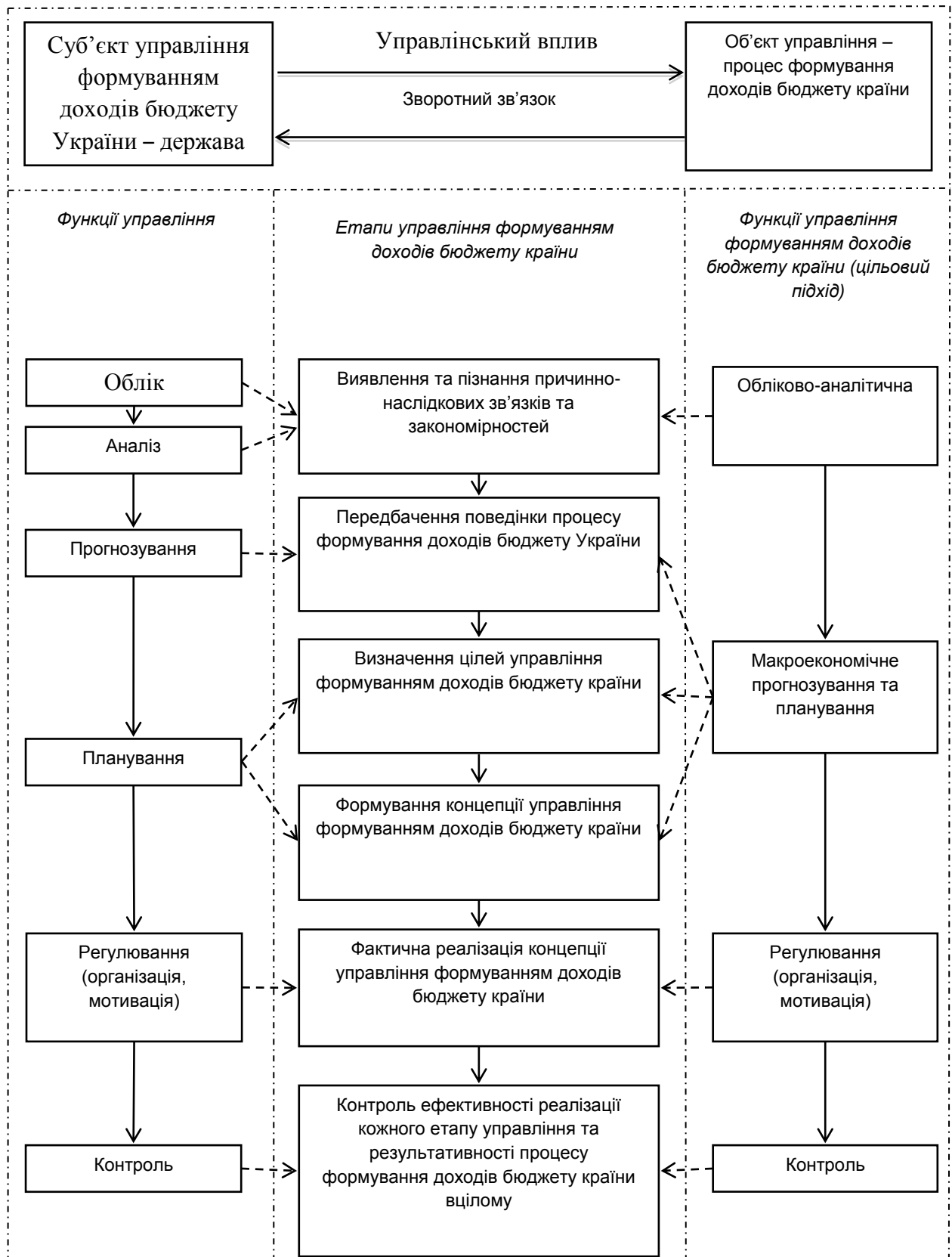
З рис. 1 видно, що функції управління в цілому та управління формуванням доходів бюджету у контексті цільового підходу дещо різняться, а саме:

– функції обліку та аналізу інтегровані в єдину обліково-аналітичну функцію;

– функції прогнозування і планування інтегровані в єдину функцію макроекономічного прогнозування та планування.

Такі відмінності обумовлені цільовою орієнтацією функціонального наповнення управління. По-перше, функція обліку як така, що спрямована на достовірну фіксацію явищ та процесів, сама по собі не має цінності в процесі виявлення та пізнання причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей, які впливають на формування доходів бюджету країни (це спричинено перш за все тим, що об'єкт управління відноситься до макроекономіки). Її корисність проявляється у інтегрованому поєднанні з аналітичною функцією, де облік розглядається як інформаційне забезпечення. По-друге, функції прогнозування і планування у контексті цільового підходу до формування доходів бюджету країни настільки інтегруються між собою (без прогнозування неможливо визначити мету та концепцію управління, і навпаки, саме по собі прогнозування, без наступного планування, немає цінності), що їх доцільно розглядати як єдину функцію макроекономічного прогнозування та планування.

Логіка інтеграції прогнозування і планування прослідковується і у працях вчених. При цьому серед думок науковців можна виділити три підходи: обґрунтування прогнозування як етапу планування; розуміння планування як елементу прогнозування; єдність прогнозування та планування як єдиного процесу [14; 15; 16; 17; 18].

Примітки: курсивом визначено назви блок-схем рисунку; пунктирними стрілками відображено процеси, в яких реалізуються відповідні функції управління.

*Рис. 1. Модель управління формуванням доходів бюджету України
(джерело: складено автором).*

Прогнозування як частину планування розглядають Авксентьев М.Ю. (вважає прогнозування функцією планування) [19, с. 215]; Воронкова В.Г. (зазначає, що «планування до певної міри і ступеня є прогнозуванням, але не навпаки» [3, с. 24]); Лукошкіна Л.Н. (звертає увагу на те, що «економічне прогнозування, в тому числі і фінансове, має більш спільне з природою плану, ніж з прогнозом взагалі. Економічний прогноз не просто інтерпретує закономірності і зовнішні умови розвитку, а використовується для пошуку потрібних рішень. Він може розглядатися як початкова стадія планування, яка визначає вибір шляхів досягнення цілей цього плану» [1, с. 6]). Більш детально ідею щодо розуміння прогнозування як частини планування обґрунтовує Т.В. Проказа. Вона зазначає, що «прогнозування є необхідним етапом планування, проте має більш загальний інформаційний характер порівняно із планом. Якщо головна функція плану полягає в організації цілісного функціонування елементів економічної системи, то функція прогнозування – у зниженні невизначеності майбутнього. З одного боку, прогнозування ідентифікує конкретну соціально-економічну ситуацію, у якій можуть досягатися намічені планом цілі, з іншого боку, показує, які наслідки може мати та або інша керуюча дія (або її відсутність) ... Прогнозування має стати невід'ємною частиною процесу бюджетного планування, що дасть змогу проаналізувати тенденції формування ресурсів бюджету та їх використання, виявити чинники, які необхідно враховувати при обчисленні бюджетних показників, визначити їх взаємозв'язки, а також можливі способи впливу на ці показники» [4].

Другий підхід обґрунтовує Соловйова Н.І., яка зазначає, що «державне планування – елемент надскладної прогнозуючої системи

обґрунтування стратегічних задач розвитку економіки» [5, с. 24].

Логіка третього підходу походить від двох попередніх. Так, Проказа Т.В. (яка обґрунтовувала, що прогнозування є елементом планування) у своїх пізніших за часом дослідженнях приходять до висновку, що «спільність цілей і завдань об'єднують прогнозування і планування, а рівень невизначеності та фактор часу розділяють їх, оскільки прогноз завжди повинен мати випереджаючий характер відносно плану, а прогнозування – це дослідницька база планування. Відмінності між ними обумовлені, по-перше, тим, що прогнозування, по суті, має варіантний зміст, тоді як план є однозначним рішенням, навіть якщо він розроблений на варіантній основі. По-друге, прогнозування існує незалежно від планування, хоча може бути складовою процесу планування. Незважаючи на відмінності, завдання прогнозування і планування не можуть розглядатися ізольовано. Прогнозування створює базу для прийняття планових рішень, генерує варіанти вірогідного розвитку системи на основі можливих напрямів управління» [4]. Аналогічну думку висловлює у своїх дослідженнях Ястребова О.В., зазначаючи, що «між фінансовим плануванням та фінансовим прогнозуванням існує істотна різниця, але ці процеси мають між собою тісний зв'язок, доповнюють один одного ...» [2, с. 86]. Далі у своїх поглядах пішли Дуплінська Е.Б. (зауважує, що «процес прогнозування теоретично передує процесу планування, але в реальній ситуації цих два процеси тісно пов'язані і здійснюються одночасно. Тому прогнозування і планування бюджетних надходжень можна розглядати як єдиний процес» [14]); Бащуцька О.С. (обґрунтувала, що «прогнозування і планування ... слід розглядати як єдиний процес, за допомогою якого відбувається корегування фінансових показників, прийняття управлінських рішень» [8, с. 7]) та Большаков О.С. (довів, що «найтісніше

прогнозування пов'язане із плануванням. погляди на інтеграцію прогнозування і План і прогноз взаємно доповнюють один планування, систематизуємо спільні та одного» [20, с. 24]). Проаналізувавши відмінні властивості останніх (Табл. 1).

Таблиця 1

Властивості планування та прогнозування доходів бюджету

Відмінні риси	
Планування	Прогнозування
1	2
<ul style="list-style-type: none"> - план має визначений і директивний характер; - реалізація державної бюджетної політики; - процес підготовки сукупності рішень для дій в майбутньому; - утворюється відповідна фінансова база держави; - дає змогу визначити найефективніші варіанти фінансового забезпечення прогнозних показників; - встановлення раціональних форм мобілізації бюджетних ресурсів і на їхній основі визначення їх оптимальної структури; 	<ul style="list-style-type: none"> - прогноз має імовірнісний характер; - перспективне, науково обгрунтоване оцінювання майбутнього стану об'єкту дослідження (доходів бюджету); - визначена тривалість періоду, на який складається прогноз; - основа для побудови планів та передую процесу планування; - полягає в оцінці різних, найбільш достовірних варіантів джерел формування й напрямків використання ресурсів бюджету; - передбачає цільовий характер
<ul style="list-style-type: none"> - здійснення необхідного рівня перерозподілу бюджетних ресурсів для досягнення темпів і пропорцій соціально-економічного розвитку. 	<ul style="list-style-type: none"> - змін, які орієнтовані на визначений результат; - не розв'язує проблеми цілеспрямованого вибору найкращого з можливих варіантів, не визначає стратегії на майбутнє.
Спільні риси	
<ul style="list-style-type: none"> - метою є визначення реального обсягу ресурсів; - об'єктом виступають бюджетні кошти; - суб'єктами є органи державної влади й управління та місцевого самоврядування; - сферою застосування є бюджетні відносини; - визначаються параметри та точні механізми виконання; - ґрунтуються на грошовій оцінці бюджету; - є дієвим інструментом бюджетної політики держави; - ґрунтується на узагальнюючих високо агрегованих макропоказниках економічного і соціального розвитку. 	

Висновок. Узагальнюючи, системний аспекти цих процесів, зазначимо, що прогнозування і доцільно, логічно та обгрунтовано планування можна досліджувати у досліджувати макроекономічне контексті кожного з наведених вище прогнозування і планування доходів підходів. Проте, у конкретній ситуації (за бюджету як єдине ціле. При цьому у умови управління формуванням доходів вужькому розумінні (згідно процесного бюджету країни), враховуючи цільовий та підходу) «макроекономічне прогнозування

і планування доходів бюджету» – це процес передбачення майбутніх можливих сценаріїв поведінки доходів бюджету, виходячи з відомих причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей, та на його основі визначення цілей та концепції управління формуванням доходів бюджету держави. У той же час, з позиції системного підходу «макроекономічне прогнозування і планування доходів бюджету» можна розглядати у широкому розумінні як систему, яка формує передумови та забезпечує практичну реалізацію передбачення майбутніх можливих сценаріїв поведінки доходів бюджету, виходячи з відомих причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей, та на його основі визначення цілей та концепції управління формуванням доходів бюджету держави.

Саме у контексті ефективного застосування прогнозування в управлінській діяльності вважаємо за доцільне здійснювати подальше дослідження у напрямку функціонального та організаційного механізмів державного регулювання макроекономічного прогнозування і планування доходів бюджету, а саме: структурувати генезис та закордонний досвід, оцінити ефективність вітчизняної практики та розробити концепцію удосконалення макроекономічного прогнозування і планування доходів бюджету.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лукошкина Л.Н. Финансовое планирование и прогнозирование на предприятии: [монографія] / Л.Н. Лукошкина. – СПб.: Издво МБИ, 2006. –129 с.
2. Ястребова О.В. Відмінні ознаки систем фінансового прогнозування та планування / О.В. Ястребова // Економіка та держава. – 2012. – №1. – С. 85-86.
3. Воронкова В.Г. Планування та прогнозування в умовах ринку: [навч. посіб.] / В.Г. Воронкова. — К.: «Професіонал», 2006. – 608 с.
4. Проказа Т.В. Теоретичні засади фінансового планування та прогнозування / Т.В. Проказа // Економіка промисловості. – 2011. – № 2-3. – С. 250-256. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econpr_2011_2-3_39.
5. Соловійова Н.І. Система інтегрованого прогнозування і планування в аграрній галузі / Н.І. Соловійова // Економіка та держава. – 2010. – № 6. – С. 24-26. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2010_6_9+46.
6. Авксентьев М.Ю. Сутність та загальна характеристика планування в економічній теорії / М.Ю. Авксентьев // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 3. – С. 214-218. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2013_3_35
7. Прогнозування податкових надходжень в перехідній економіці: проблеми методології і організації : монографія / [Бочарніков В.П., Захаров К.В., Лаба М.С. та інші]; під редакцією д.е.н. Ніколаєва В.П. – К.: «МП Леся», 2006. – 320 с.
8. Башуцька О.С. Податкове планування та прогнозування в системі податково – бюджетного регулювання / О.С. Башуцька // Наука й економіка. – 2010. – №1 (17). – С. 7 – 10.
9. Микитюк І. С. Бюджетне планування як елемент управління бюджетом [Електронний ресурс] / Микитюк І.С. // Економічний вісник університету. – 2014. – Вип. 22(1). – С. 230-234. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2014_22%281%29_43.
10. Петрушевський Ю. Класифікація видів макроекономічного планування / Ю. Петрушевський, О. Попадюк // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 9. – Ч. 3. – С. 228 – 232.
11. Савчук С.В. До питання про

- сутність бюджетного планування / С.В. Савчук // Світ фінансів.– 2006.–№ 3.– С. 181-185.
12. Микитюк І.С. Бюджетне планування як елемент управління бюджетом / І.С. Микитюк // Економічний вісник університету. – 2014. – Вип. 22(1). – С. 230-234. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esvu_2014_22%281%29__43
13. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // База даних «Законодавство України»/ВР України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
14. Дуплинская Е.Б. Совершенствование системы прогнозирования бюджетно-налоговых доходов / Е.Б. Дуплинская // Финансы и кредит. – 2007. – № 31. – С. 33 – 40.
15. Коляда Т. А. Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика : [монографія] / Т. А. Коляда. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. – 396 с.
16. Сибірянська Ю.В. Управління доходами бюджету та напрямки його вдосконалення в Україні : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук : спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Ю.В Сибірянська. – К., 2008. – 303 с.
17. Панкевич Л.В. Бюджетний менеджмент : [навч. посіб.] / Л.В. Панкевич [та ін.]. – К. : Знання, 2006. – 293 с.
18. Семенюк З.І. Підходи до стратегічного планування доходної частини бюджету / З.І. Семенюк // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2013. – Вип. 3. – С. 274-283. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2013_3_50
19. Авксентьев М. Ю. Сутність та загальна характеристика планування в економічній теорії / М. Ю. Авксентьев // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 3. – С. 214-218. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2013_3_35
20. Большаков А.С. Менеджмент: [учебное пособие]. / А.С. Большаков. – СПб.: “Издательство “Питер”, 2000. – 160 с.
21. Зварич О.В. Податкові надходження: методологія прогнозування : [монографія] / О.В. Зварич. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. – 444 с.
22. Ackoff R. Concept of Corporate Planning / R. Ackoff. – New York: Wiley, 1970. – P. 1.
23. Snyder N. How Managers plan – The Analysis of Managerial Activities / N. Snyder and W. Glueck // Long Rang Planning. – 1980. – February. – P. 70–76.
24. Волосенко Т.А. Довгострокове прогнозування доходів бюджету – інноваційна складова управління державними фінансами / Т.А. Волосенко // Наукові праці НДФІ. – 2011. – Вип. 3. - С. 78-86. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2011_3_9
25. Бабаєв В.Ю. Обґрунтування прийняття державно-управлінських рішень на основі прогнозування / В.Ю. Бабаєв // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 1. – С. 29-37. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdu_2011_1_5
26. Жадан Т.А. Економічна сутність прогнозування: дослідження основних підходів / Т.А. Жадан // Вісник ЖДТУ. Сер. : Економічні науки. – 2011. – № 3 (57). – С. 242-246.
27. Ханк Д.Э. Бизнес-прогнозирование. / Д.Э. Ханк, Д.У. Уичерн, А.Дж. Райте. – [7-е издание.: Пер. с англ.]. – М.: Издательский дом “Вильямс”, 2003. – 656 с.
28. Кириченко О. Державний бюджет як дзеркало соціально-економічних та політичних проблем України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://soskin.info/ea/2008/9-10/200802.html>